

4

Vragenuur: Vragen Belhaj

Vragen van het lid Belhaj aan de minister van Buitenlandse Zaken over de **arrestatie van Aung San Suu Kyi**.

De voorzitter:

Dan geef ik tot slot het woord aan mevrouw Belhaj namens D66 voor haar vraag aan de minister van Buitenlandse Zaken, die ik van harte welkom heet, over de arrestatie van Aung San Suu Kyi — ik hoop dat ik haar naam goed heb uitgesproken — en de situatie in Myanmar. Mevrouw Belhaj, gaat uw gang.

Mevrouw Belhaj (D66):

Voorzitter. In Myanmar waren in november de tweede verkiezingen sinds de militaire dictatuur in 2011 plaats maakte voor een democratisch gekozen volksvertegenwoordiging. Een zeer prille en fragiele democratie dus, maar het leek wel de goede kant op te gaan. Maar als de internationale gemeenschap nu niets doet, dan is Myanmar weer terug bij af. In de nacht van zondag op maandag werd regeringsleider Aung San Suu Kyi samen met de partijprominenten en activisten opgepakt en kondigde het leger de noodtoestand af. D66 keurt deze actie fel af. Wereldwijd neemt het aantal democratieën af en zien we een kentering naar illiberele en autoritaire regimes. Als vrije landen moeten we hiertegen opstaan. We moeten niet alleen vechten voor onze eigen vrijheden, maar ook voor de vrijheden van onderdrukten in Wit-Rusland, in Syrië, in Eritrea en ook in Myanmar. Is de minister het met D66 eens dat deze coupe veroordeeld moet worden?

Voorzitter. Sinds december heeft het Europese buitenlandbeleid dankzij de collega's Omtzigt en Sjoerdsma een flinke versterking gekregen met de Europese Magnitskywet. Een wet die precies voor dit soort wanpraktijken bedoeld is. Goed dat Nederland dit direct heeft overgenomen en voor sancties tegen de Myanmarese legertop is. De vraag is wel: kunt u in de EU meer steun verwerven voor individuele sancties of sancties tegen bedrijven die gelieerd zijn aan die legertop?

Voorzitter. Er wordt door democratieën gelukkig adequaat en fel gereageerd op de staatsgreep. Onder andere de Hoge Vertegenwoordiger van de EU, Josep Borrell, en president Joe Biden roepen de Myanmarese legertop op alle stappen terug te draaien, het nieuw verkozen parlement in ere te herstellen en Aung San Suu Kyi en alle andere arrestanten zo snel mogelijk vrij te laten. Sluit Nederland zich aan bij deze oproep, vraag ik de minister. Kan de minister ervoor pleiten dat Nederland en de EU zo veel mogelijk optrekken met regionale democratieën zoals India, Japan en Indonesië om de druk op te voeren?

De voorzitter:

Dan geef ik het woord aan de minister van Buitenlandse Zaken.

Minister Blok:

Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Belhaj spreekt terecht haar afschuw uit over de staatsgreep in Myanmar. Met haar veroordeel ik het afzetten van het gekozen parlement. De verklaring van de EU-Hoge Vertegenwoordiger Buitenland Borrell is mede namens Nederland. Uw vraag was of ik me daarbij aansloot, maar dat is per definitie zo.

Nederland heeft zich al eerder zeer betrokken getoond bij de situatie in Myanmar, want ook voor deze staatsgreep was er veel dat ons zorgen baarde. Dat was onder meer de reden dat Nederland zich samen met Canada heeft aangesloten bij de procedure bij het Internationaal Gerechtshof. De heer Koopmans heeft daar indertijd als eerste vanuit de Kamer ook aandacht voor gevraagd. Die procedure loopt. Die laat onze grote betrokkenheid zien.

Nederland en ikzelf hebben overigens al eerder gepleit voor het nemen van aanvullende sancties in EU-verband. Daar is overigens het net tot stand gekomen mensenrechtensanctieregime niet per se voor nodig, want er is een bestaand sanctieregime tegenover Myanmar vanuit de EU. Mijn eerdere pleidooi was om dat verder in te vullen. Dat pleidooi geldt nog steeds en, inderdaad, na de gebeurtenissen van de afgelopen dagen heb ik hoop dat landen die daar tot op heden niet voor voelden, daar wel in mee willen gaan.

Bilateraal heb ik mijn ongenoegen laten blijken. Wij zullen ook de ambassadeur van Myanmar in Nederland ontbieden. Hij bevindt zich overigens in Brussel. Hij doet meerdere landen. Dit is ernstig genoeg om ook op die manier ons ongenoegen te laten blijken.

Dat alles natuurlijk met als inzet dat de macht weer via eerlijke verkiezingen wordt overgedragen aan het parlement. Daar zal Nederland en Nederland in EU-verband volop op in blijven zetten. Net zoals wij ons vol blijven inzetten voor rechtvaardigheid voor de Rohingya: het grote schandaal van de verdrijving van de moslimminderheid daar. Dat is ook een van de onderwerpen die voorligt bij het Internationaal Gerechtshof.

Mevrouw Belhaj (D66):

Het is goed dat de minister aangeeft dat men zeker ook vanuit Nederland stelt dat de uitspraken van de heer Borrell ook namens Nederland zijn. Ik hoor de minister zeggen dat er al sancties zijn. Mijn specifieke aanvullende vraag is: betekent dat ook individuele sancties? Want dat is natuurlijk wat je graag zou willen. Als de EU de legertop en de bedrijven die daaraan gelieerd zijn, ook aanpakt, dan ben je heel effectief. Daarom stelde ik die vraag. Aanvullend wil ik de minister vragen of hij kan uitsluiten dat er wapenhandel is tussen Nederland en Myanmar. In welke mate is het mogelijk om ervoor te pleiten dat alle opleidingen en oefeningen van Nederland, of van onze bondgenoten, met het leger van Myanmar per direct gestopt worden?

Minister Blok:

Allereerst wat betreft persoonsgerichte sancties: er zijn op dit moment persoonsgerichte sancties. Nederland was al voorstander van het uitbreiden daarvan. Ik gaf al aan dat de gebeurtenissen aanleiding geven om daar opnieuw voor te pleiten. Dat kan ook betrekking hebben op bedrijven die

gelieerd zijn aan het leger. Maar daarbij moet je altijd heel precies zijn, omdat bij die bedrijven vaak duizenden hele gewone Myanmarezen hun dagelijks brood verdienen. Je wilt het type maatregelen dat wel de machthebbers treft, maar niet de gewone man en vrouw. Maar daar waar dat mogelijk is, staan wij ook open voor sancties voor bedrijven. Wat betreft wapenleveranties: er geldt al een EU-wapembargo naar Myanmar. Dat geldt ook voor Nederland, dus er worden vanuit Nederland geen wapens geleverd.

Mevrouw Belhaj (D66):

Ik bemerk dat de minister twee vragen nog niet beantwoord heeft. Allereerst de vraag of er een mogelijkheid is voor Nederland om in de EU te pleiten voor het optrekken met regionale democratieën, zoals India, Japan en Indonesië, om de druk verder op te voeren en om ervoor te zorgen dat het nieuw verkozen parlement in ere hersteld kan worden. Ik zou ook graag aan de minister willen vragen of hij zich wil blijven inzetten voor de Rohingya, de islamitische bevolking, en of hij de Kamer actief wil blijven informeren over alle aspecten waar we het net over hebben gehad. Wil hij ervoor zorgen dat er vanuit de EU een vuist wordt gemaakt, zodat er recht wordt gedaan aan het democratische recht van vele mensen?

Minister Blok:

Natuurlijk trekken we op met de landen in de regio. In de gesprekken die ik zelf in de afgelopen tijd heb gehad met India, Indonesië en de buurlanden heb ik Myanmar steeds aan de orde gesteld. Dat zullen we blijven doen, ook in EU-verband, zoals u aangeeft. Natuurlijk zullen we de Kamer blijven informeren over de voortgang, het liefst over aanvullende maatregelen die we in EU-verband kunnen treffen.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Belhaj. Dan heb ik de heer Azarkan, de heer Van Ojik, die ik over het hoofd had gezien, wat natuurlijk eigenlijk niet kan, en mevrouw Karabulut. We hebben ook nog de heer Koopmans en de heer Van Helvert, zie ik. De heer Azarkan namens DENK. Gaat uw gang.

De heer Azarkan (DENK):

Het is slecht nieuws voor de internationale gemeenschap en het is desastreuus voor de eigen bevolking, maar het is ook echt dramatisch voor de Rohingyamoslims, omdat honderdduizenden van hen verdreven en vermoord zijn. Zij bevinden zich in een hele moeilijke positie. Het ging eigenlijk net een beetje goed, omdat de burgerregering had aangegeven dat zij die positie wilde verbeteren. Kan de minister iets doen voor de nakoming van die toezegging?

Minister Blok:

Ik gaf al aan dat de positie van de Rohingya al voor deze coup onze grote aandacht had en dat we dat ook hebben omgezet in actie. De rechtszaak die is aangespannen bij het internationaal gerechtshof, wordt aangespannen door Gambia. Twee landen hebben aangekondigd dat zij daar actief in willen interveniëren: Canada en Nederland. Als ik u zeg dat twee landen dat hebben aangegeven, dan illustreert dat in welke mate Nederland de kar trekt. En dat blijven we ook doen, want dat is helaas nodig.

De heer Azarkan (DENK):

Ik ben blij dat dat zo is. Nu het leger weer de macht heeft, vraag ik me af wat dat betekent voor de voortgang van die rechtszaak, waarbij ook hooggeplaatste officieren en legerfunctionarissen ter verantwoording zijn geroepen. Heeft dat daar nog invloed op? Gaan die wel hun straf krijgen? De situatie is op dit moment veranderd. Wat zijn de gevolgen daarvan voor de vervolging van die mensen?

Minister Blok:

Wat mij betreft moet het recht zijn loop hebben. Het Internationaal Gerechtshof moet aan waarheidsvinding doen en vervolgens een oordeel uitspreken over die mensen of instellingen die schuldig zijn. Daar mag deze staatsgreep niet aan afdoen.

De heer Van Ojik (GroenLinks):

Het lijkt erop dat de staatsgreep gepaard gaat met een groot aantal arrestaties. Mensen verdwijnen. We horen er niks meer van. Mijn vraag aan de minister is de volgende. Er moeten allerlei dingen gebeuren. Maar wat we concreet op de meest korte termijn moeten doen, is zorgen dat we horen hoe het gaat met de mensen die nu in onveiligheid verkeren, die gearresteerd of verdwenen zijn en dat ze vrijgelaten worden. Kan de Nederlandse ambassade daarin op dit moment een rol spelen, samen met al die andere diplomatieke posten die daar zijn?

Minister Blok:

Zeker. Een van de activiteiten waar onze ambassade al zeer actief op was, was een aantal mensenrechtenprogramma's. Dat betekent in concreto dat we lokale organisaties ondersteunen en daar nauw contact mee onderhouden. Dat betekent in heel kritieke dagen, zoals nu, dat we die mensen natuurlijk weer proberen te bereiken en samen met andere EU-landen voor ze opkomen. Ik gaf u overigens ook al aan dat wij ook de ambassadeur in Nederland, die weliswaar in Brussel gevestigd is, hier zullen ontbieden en dan ook deze boodschap zullen overbrengen.

Mevrouw Karabulut (SP):

Dank aan de minister. Een coup gepleegd door militairen houdt zich natuurlijk niet tot een democratie. Het is dus ook goed dat deze minister, net als andere regeringsleiders, dit heeft veroordeeld en heeft opgeroepen tot onmiddellijke vrijlating van alle mensen die zijn gearresteerd om politieke redenen. Ik wilde nog even doorgaan op wat we nog meer zouden kunnen doen. In VN-verband en in de EU worden allerlei maatregelen op een rij gezet en mogelijk toegepast. Maar ik weet dat wij als Nederland ook een handelsrelatie hebben met Myanmar. Ik vroeg mij het volgende af, nu het land op onwettige wijze is overgenomen is door een militair bewind. Wat zullen de gevolgen zijn voor die handelsrelatie? Welke consequenties wil het demissionaire kabinet, mogelijk nu of in de toekomst, verbinden aan die handelsrelatie?

Minister Blok:

Ik heb uitgebreid aangegeven dat ik in het verleden voor sancties pleit heb en daar nog steeds voor ben. Daarbij heb ik ook aangetekend dat het altijd in een vorm moet

waarbij je wel de machthebbers raakt, maar niet de gewone man of vrouw die zijn boterham verdient. Maatregelen die Nederland treft, zijn wat mij betreft altijd in EU-verband of het liefst nog breder, want anders zijn ze heel makkelijk te omzeilen. Mijn inzet is dus niet specifiek gericht op Nederlandse maatregelen maar op EU-brede maatregelen. Ik gaf u al aan dat ik, nadat we in het verleden daar onvoldoende steun voor hadden, weer hoopvoller ben naar aanleiding van ontwikkelingen nu.

Mevrouw Karabulut (SP):

Dat vind ik toch iets te gemakkelijk. Daarmee zou Nederland de eigen verantwoordelijkheid kunnen ontlopen. Ik zeg dit ook omdat minister Kaag onlangs namens het kabinet een werkbezoek heeft afgelegd, nieuwe handelsrelaties heeft aangeknoopt en/of afspraken heeft gemaakt. Ik zou via u de minister willen verzoeken om in kaart te brengen wat die zijn en welke mogelijke consequenties daaraan verbonden kunnen worden. Ik kan mij namelijk niet voorstellen dat het kabinet dit bewind op enige wijze zou willen faciliteren.

Minister Blok:

Dat klopt ook, en dus gaf ik u ook al aan dat ik een voorstander ben van effectieve sancties. Ik gaf ook al eerder richting mevrouw Belhaj aan dat ik de Kamer graag zal informeren over wat dat voor Europa en daarmee ook voor Nederland in de praktijk zal betekenen.

De voorzitter:

En daar wordt die vraag van mevrouw Karabulut ook in meegenomen?

Minister Blok:

Dat zeg ik: wat dat voor Europa en dus ook voor Nederland zal betekenen.

De voorzitter:

Prima. Dan de heer Koopmans. U bent aan de beurt namens de VVD.

De heer Koopmans (VVD):

U herkent me ook, voorzitter. Fijn.

De voorzitter:

Natuurlijk herken ik u.

De heer Koopmans (VVD):

De antidemocratische staatsgreep in Myanmar is natuurlijk verschrikkelijk. Het is heel goed dat de minister aangeeft dat we er alles aan doen wat binnen de Nederlandse macht is, om een weerwoord te geven. Maar het is natuurlijk frustrerend, want we kunnen daar het resultaat niet krijgen. Wat we wel kunnen doen en wat de minister al noemde, is zo'n rechtszaak tegen Myanmar over genocide tegen de Rohingya steunen. Dan wordt een hele staat namelijk veroordeeld. Ik vraag de minister: hoe staat het nu met die rechtszaak? Het is heel fijn dat we dat samen met Canada

en met Gambia doen. Maar kunnen we nog bredere internationale steun krijgen, opdat die regering daar effectief internationaal wordt veroordeeld en het gerechtshof ook concrete maatregelen kan opleggen?

Minister Blok:

De rechtszaak loopt nu. Gambia heeft een pleidooi ingediend en het is nu aan Myanmar om in de schriftelijke procedure — mevrouw Aung San Suu Kyi is al een keer in Den Haag geweest voor de mondelinge procedure — te reageren. Op dat moment kunnen Nederland en Canada ook hun inbreng leveren. Het is onze gezamenlijke inzet om te kijken of we ook andere landen daarbij kunnen krijgen. Ook daarbij kan het feit dat die coup nu is gepleegd, er mogelijk toe leiden dat zich er nu inderdaad landen bij willen voegen die tot op heden die stap niet gezet hebben.

De heer Van Helvert (CDA):

Het CDA is heel blij om te horen wat de inzet van de minister is. Dat de minister uit zichzelf al de situatie van de Rohingya noemt, vinden wij heel prettig, omdat de vrijheid van religie en levensovertuiging van groot belang is. Mag ik de minister vragen om naast de 800.000 Rohingya-vluchtelingen van het islamitische geloof ook de 4,5 miljoen christenen in Myanmar niet te vergeten? Myanmar staat in de top twintig van de ranglijst van Open Doors voor vervolgte christenen. Dat merk je in het openbare leven, in het gemeenschapsleven, maar ook in familieverband aldaar. Neemt de minister in de werkzaamheden die hij zojuist benoemde, ook de situatie van de 4,5 miljoen christenen in Myanmar mee?

Minister Blok:

Zeker. Ik gaf al aan dat onze ambassade een groot aantal mensenrechtenprojecten in Myanmar ondersteunt, dus ook die voor de vrijheid van religie. De situatie van de Rohingya is extreem schrijnend, omdat ze letterlijk verdreven zijn uit hun leefgebied, uit hun land, op een gruwelijke manier. Maar de heer Van Helvert heeft gelijk dat Myanmar sowieso een land is met een heel aantal minderheidsgroepen met verschillende geloofsovertuigingen, waaronder inderdaad een grote groep christenen, en dat we dus zullen pleiten voor aandacht voor de vrijheid van religie en levensovertuiging van al die groepen.

De voorzitter:

Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van het mondelinge vragenuur. Ik schors de vergadering tot 15.00 uur en dan gaan we stemmen.

De vergadering wordt van 14.51 uur tot 15.03 uur geschorst.